

ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Савенко К. С.

Харківський Національний Економічний Університет
ім. Семена Кузнеця, к.е.н., викладач.

У статті проаналізовано інноваційну політику країни, визначено основні завдання щодо структурної перебудови національної економіки на наукових засадах, виявлено напрями розвитку з урахуванням світових тенденцій. Запропоновано шляхи і засоби розв'язання проблем у розвитку інфраструктури інноваційної діяльності.

Ключові слова: динамічний інноваційний розвиток, технопарк, інформаційний простір, приватний бізнес, інноваційний менеджмент, інвестиційний капітал, науково – технічний прогрес, кластери.

В статье проанализированы инновационную политику страны, определены основные задачи по структурной перестройке национальной экономики на научной основе, выявлены направления развития с учетом мировых тенденций. Предложены пути и средства решения проблем в развитии инфраструктуры инновационной деятельности.

Ключевые слова: динамический инновационное развитие, технопарк, информационное пространство, частный бизнес, инновационный менеджмент, инвестиционный капитал, научно - технический прогресс, кластеры.

The paper analyzes the innovation policy of the country, the basic task of restructuring the national economy on a scientific basis, identified areas of development, taking into account global trends. The ways and means of solving problems in the development of innovation infrastructure.

Keywords: dynamic innovative development, industrial park, information space, private business, innovation management, capital investment, scientific - technical progress, clusters.

Інноваційний розвиток представляє собою складну послідовність різноманітних за змістом явищ і процесів, пов'язаних із генерацією, відбором та

впровадженням інновацій. Однією з основних проблем виступає питання створення сприятливих умов для перетворення вже існуючих науково – технологічних досягнень в об'єкти економічних відносин. Важливим питанням сьогодення залишається необхідність модернізації НТС економіки, що має об'єднувати комерційні та державні підприємства, установи в єдину структуру – технопарки.

Вивчення теоретичних та практичних аспектів управління інноваційним розвитком здійснювалося в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Л.Л. Антонюк, І.В. Вахович, П. Гардинер, Л. Л. Гриценко, Н.П. Денисенко, П. Друкер, С.М. Ілляшенко, П.Г. Перерва, Р. Ратвел, Х. Рігс, В.С. Савчук, Б. Твісс, В.Г. Федоренко, Х. Хартман, Й. Шумпетер та інші. Проте деякі важливі питання, зокрема пов'язані із узгодженням та забезпеченням оптимального поєднання величезного різноманіття факторів та чинників інноваційного розвитку підприємства у ринкових умовах, а також із визначенням інструментарію активізації інноваційно-інвестиційних процесів, до цього часу не дістали належного висвітлення у наукових дослідженнях.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій щодо удосконалення управління інноваційними процесами на підприємствах, дослідження інноваційної діяльності в Україні, та виявлення напрямів її розвитку з урахуванням світових тенденцій.

Висока конкурентоспроможність держави забезпечується правильним вибором пріоритетів при здійсненні інноваційної діяльності, та залучення інвестицій. В Україні досить значних перспектив та результатів при раціональному підході можна досягнути у аграрному та агропромисловому секторі. Також увагу слід приділити інтелектуальним ресурсам України. Для формування ефективно діючої інноваційної системи треба враховувати всі чинники і мобілізувати внутрішні джерела стимулювання інноваційної активності [2].

Впровадження інновацій є досить дорогим та ризикованим процесом,

тому прийняття рішень щодо вибору нововведень для практичної реалізації прямо залежить від належного складного мотиваційного комплексу власників інвестиційного капіталу, які приймають на себе більшість ризиків інвестування у реалізацію нововведень. Зазначений мотиваційний комплекс поділяється на дві основні складові: комплекс мотивів портфельних інвесторів і кредиторів (зовнішнє кредитування інноваційного процесу) та комплекс мотивів підприємців (реінвестування, внутрішнє самофінансування розвитку) [2].

Прийняття рішення про доцільність фінансування (тобто впровадження) інновацій приймається згідно до суб'єктивного уявлення потенційного інвестора про порівняну прибутковість інвестицій, оцінка якої здійснюється з урахуванням альтернативної доходності, ризику вкладень, рівня конкуренції на фінансовому ринку, суб'єктивних очікувань інвесторів. В кінцевому рахунку, інтегральним чинником, що відбиває стан цього фактору стає так званий «тиск» вільного інвестиційного капіталу, який є в наявності на фінансовому ринку та має бути розміщений для забезпечення прийняттого рівня доходу його власників [8].

Впровадження інноваційних рішень підприємцем звичайно великою мірою ґрунтується на особистих якостях персони самого новатора (сила характеру, здатність до сприйняття ризику, інтуїція, рішучість та ін.), індивідуальні риси якої часто зумовлюють вибір конкретних варіантів ІР. Неабияке значення для інтенсифікації інноваційних процесів має також здатність підприємця забезпечити сприятливість внутрішнього середовища підприємства до сприйняття нововведень, а також «захопити» власним прикладом інших, менш кваліфікованих підприємців, підштовхнути їх до поширеного копіювання певних найбільш вдалих інновацій («кластерізація новаторів»). При цьому слід відзначити, що можливі інновації у більшості випадків виникають і накопичуються в ході об'єктивного процесу розвитку науки та техніки, тобто незалежно від волі підприємця-новатора (функції винахідника та підприємця є докорінно різними). Функція підприємця-новатора складається саме у відборі та цілеспрямованій реалізації наявних можливостей вдосконалення

виробництва [8].

Результатом складного поєднання-сполучення дії зазначених внутрішніх факторів стає вибір підприємством певного варіанту розвитку ринкового потенціалу підвищення конкурентоспроможності підприємства: створення нових виробничих потужностей для випуску нових товарів; створення нових, більш продуктивних виробничих потужностей для випуску товарів існуючого асортименту; розширення та підвищення продуктивності існуючих виробничих потужностей і т. і.[8].

В умовах сьогодення науково – технічний прогрес стає головним фактором тривалого зростання добробуту країни, а інновації – ключовим фактором конкурентоспроможності національної економіки. Ключова інтеграційна роль у формуванні інноваційного потенціалу промисловості України належить саме державі, яка має використовувати системні економічні інструменти державного впливу, що відповідають обраному стратегічному економічному курсу[4].

За цілеспрямованих зусиль, наявний інноваційний потенціал промисловості України може забезпечити той «фундамент, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку»[4].

Результати. Важливим аспектом розвитку співробітництва приватного бізнесу з державою є запровадження інноваційного менеджменту на рівні центральних та регіональних органів державної влади, з урахуванням низки чинників.

Світовий досвід свідчить про те, що одним з вирішальних чинників успіху державної політики формування інноваційних структур є впровадження інновацій в органах державного управління [7]. Так, дані аналітичної доповіді агентства Європейської Комісії PRO INNO EUROPE «Innobarometer-2010», присвяченої інноваціям у державному секторі, свідчать, що у 2008-2010 рр. 88,5 % органів державного управління ЄС-27 запровадили нові або поліпшені послуги, у т. ч. в Іспанії – 90 % органів державного управління, у Нідерландах – 89 %, у Великобританії – 76 %114 [7]. Механізми електронного

урядування та онлайн-послуги здатні значним чином зміцнити коопераційні зв'язки бізнесу, науки та влади, спрощуючи взаємодію та знищуючи бюрократичні перепони на шляху розвитку підприємництва та мережових структур. Реалізація кластерних ініціатив підприємств та організацій у розвинених країнах відбувається також за допомогою механізмів електронного урядування [7]. Більшість країн при створенні кластерів застосовують конкурсний підхід (т. зв. calls approach) – підприємства, наукові організації, університети у визначені терміни надсилають свої проекти в електронному вигляді урядовим організаціям, що відповідають за формування і реалізацію кластерної політики, після чого відбувається відбір найбільш перспективних проектів та учасників майбутніх кластерів у пріоритетних для держави напрямках, які отримують фінансову та організаційну підтримку держави [7]. Визначення пріоритетних секторів і потенціалу розвитку інноваційних кластерів має відбуватися на основі детального аналізу наявних виробничих, фінансових, науково-дослідних, інноваційних та організаційних ресурсів економіки, що вимагає здійснення кластерних досліджень та побудови державної програми розвитку кластерів, яка має виступати складовою частиною національної стратегії інноваційного розвитку у промисловості [7]. Типова європейська державна програма надає фінансову та організаційну підтримку 12-20 кластерам, членами яких є від 600 до 5000 підприємств та організацій, має щорічний бюджет близько 5-10 млн євро та розрахована на період від 3 до 10 років [4].

Підвищення рівня інноваційної динамічності підприємств найбільш продуктивно впроваджувати за умови застосування нових організаційних важелів, стимулюючих підвищення продуктивності праці у промисловості, створення продукції з високою доданою вартістю, розвиток високотехнологічних та наукоємних виробництв, створення замкнених ланцюгів виробництва. Із низки найбільш ефективних засобів підвищення інноваційної активності у промисловості є застосування кластерного підходу організації промислового виробництва, що дозволяє об'єднати у межах

кластерів ресурси та компетенції. Вагомим чинником динамічного інноваційного розвитку промисловості є впровадження кластерної організації виробництва [1].

Висновки. Важлива інтеграційна роль у процесі динамічного формуванні інноваційного потенціалу промисловості України належить державі, необхідним є використання системних економічних інструментів державного впливу, що мають відповідати обраному стратегічному економічному курсу країни. Нарощування інноваційного потенціалу вітчизняної промисловості є головним чинником, що диктує доцільність запровадження системи заходів щодо інноваційного розвитку галузей промисловості з урахуванням їхніх особливостей та необхідності стимулювання структурної перебудови промисловості.

Регулювання інноваційного розвитку промисловості має здійснюватися шляхом удосконалення основ інноваційної політики у промисловості; стимулювання впровадження інновацій у виробничі процеси промислових підприємств; розвитку механізмів фінансової підтримки впровадження інновацій; збалансування розвитку секторів науки та зміцнення зв'язків між ними; підвищення якості міжнародного трансферу технологій у промисловість; сприяння комерціалізації науково – дослідних розробок; розвитку організаційно – правових форм інноваційної діяльності, зокрема, територіально-виробничих та наукових комплексів. Промисловість нашої країни володіє вагомим інноваційним потенціалом, здатним забезпечити структурну трансформацію національної економіки і високий рівень науково-технологічного розвитку країни у цілому.

Інституційне забезпечення інноваційного розвитку всіх сфер економіки України здійснюється повільно. Реалізації ключових напрямів інноваційного розвитку, визначених у низці законодавчих та нормативно-правових документів у сфері інноваційного розвитку, перешкоджають неузгодженість та фрагментарність державної політики; недостатнє фінансування відповідних державних програм, наукової та науково-технічної

діяльності в Україні; відсутність стабільної організаційної та фінансової підтримки інноваційних підприємств; відсутність ефективної системи контролю за інноваційною діяльністю та коригування інноваційної політики.

Впровадження систематизованої системи інноваційного менеджменту, активізація інноваційної діяльності підприємств в цілому сприятиме реалізації її науково – технологічного потенціалу, що проявляється у: динамічному підвищенні конкурентоспроможності продукції, яка виробляється підприємствами на фундаменті використання нових або значно модернізованих способів виробництва, пов'язаних із застосуванням новітніх технологій, зокрема ресурсо- та енергозберігаючих, удосконаленого виробничого устаткування; відкритті нових ринків та завоюванні нових позицій для продукції та збільшенні обсягів продажу на основі впровадження нових методів продажу та просування товарів на ринки; поліпшенні фінансових результатів від діяльності підприємств шляхом збільшення надходжень від реалізації продукції, що є новою або значно поліпшеною за своїми властивостями або способом використання; сприяттні оновленню та більш повному використанню виробничих потужностей та технологічної бази промислового комплексу держави, що дозволить оптимізувати виробничі процеси, прискорити технологічну модернізацію промисловості та забезпечити розвиток галузевої реструктуризації промислового сектору України.

Література

1. Варналій З. С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення / З. С. Варналій, О. П. Гармашова. – К.: Знання України, 2013. – 387 с. – С. 268

2. Геєць В. Інноваційні перспективи України: Монографія. / В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семіноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272с.

3. Зовнішня торгівля України товарами за I півріччя // Урядовий кур'єр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/zovnishnya-torgivlya-ukrayini-tovarami-za-i-pivric/>.

4. Інноваційний потенціал України: монографія / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, В. В. Юхименко, В. М. Костюченко, Л. П. Кудирко [та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 592 с. – С.44

5. Інформаційно-аналітичний портал «Свободна преса» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inpress.ua/ru/economics/19530-vneshnyaya-torgovlya-ukrainy-starye-druzya-i-novye-partnery>.

6. Ілляшенко С. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи. / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. – 278 с.

7. Кизим М.О. Високотехнологічний сектор економіки України і країн світу / О.М. Кизим, І.Ю. Матюшенко, В.І. Череднік // Проблеми економіки. – 2009. - №3. – С. 3-18

8. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник Державної служби статистики України. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2013. – 287 с.

9. Постанова КМУ від 27.02.2013 р. № 187 “ Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки” // Урядовий кур'єр від 10.04.2013 р. №67

10. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення: монографія / [А. І. Даниленко, В. В. Зимовець, В. І. Сіденко та ін.]; за ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. НАН України. – К., 2012. – 348 с. – С. 84

11. Research and innovation: introduction. [Electronic resource]. – URL: <http://europa.eu/int>.

12. T. Alslev Christensen, G. zu Kocker, T. Lammer-Gamp, M. Thomsen, K. Olesen Cluster and Network Policy Programmes in Europe/ Електронний ресурс, режим доступу:http://files.conferencemanager.dk/medialibrary/fl3db63416d4cbca46578f2ff8796c6/images/Cluster_policy_programmes_in_Northern_Europe_Article__2_.pdf.